

Les aparicions de sant Antoni Abat a Francesc Ballesté. Itinerari iniciàtic i el *manament* de la visió com a lloc sagrat

Josefina Roma
Universitat de Barcelona

Els fenòmens aparicionistes actuals formen part d'una llarga història. Estudiar, doncs, les aparicions de Sant Antoni a Francesc Ballesté, el 1827, suposa el reconeixement d'unes tendències i configuracions que es reproduïxen, tot adaptant-se a cada fornícula històrica. L'article té com a eix el recorregut, espiritual i material, de Francesc Ballesté que l'impulsa a una missió profètica.

Contemporary apparitional phenomena form part of a long history. To study, therefore, the apparitions of St. Anthony to Francesc Ballesté in 1827 demands the recognition of tendencies and configurations that, while adapting to given historical situations, continue to reproduce themselves. The article focuses on the spiritual and material trajectory of Francesc Ballesté as it pushes him towards a prophetic mission.

Quan estudiem el fenomen aparicionista actual, podem caure en la temptació de considerar-lo propi del nostre moment social. De fet, si ens centrem en la mística popular, l'aparicionisme es manifesta en els nostres dies com un gran salt qualitatiu enfront dels testimonis tradicionals, configurats per missatges curts, intervencions molt concretes i amb una durada que sovint ens fa pensar en fets puntuals. Hauríem de fixar-nos en testimonis de místics més vocacionals per trobar processos més duradors, que es prolonguen, fins i tot, bona part de la vida dels protagonistes. La cultura urbana i les circumstàncies socials i religioses d'algunes èpoques (la dels il·luminats, per exemple), fan sobreeixir dels convents i de la vida privada esdeveniments, missatges i corrents de seguidors. En aquests períodes, la gradació mística i el contínuum normalitat/patologia i ortodòxia/heterodòxia es fa més visible en els grups socials implicats i ens permet reconèixer el mateix fenomen actual, la continuïtat del qual és matisada per les contraccions i expansions en el teixit social propiciades per diversos catalitzadors, més que no pas per la seva desaparició o novetat.

La meva proposta de recerca en la història de l'aparicionisme és la de considerar, com ja he dit en altres ocasions, que moltes diferències entre la mística popular tradicional i l'actual responen a una pèrdua d'informació, per manca de testimonis escrits notariais.

És per això que voldria reflexionar sobre la figura de Francesc Ballesté, nascut a Banyoles el 1795 i del qual, casualment, tenim testimonis «notariais», ja que un dels seus fidels que, com els altres, assistia als seus trànsits o *somnis*, Joan Güell, va apuntar, fil per randa, tots els missatges que Francesc Ballesté va rebre de sant Antoni Abat, des de 1827 fins a 1829, any en què va ser empresonat a la presó de Barcelona, on va morir tres anys més tard.

La història de Francesc Ballesté és també important per dues qüestions que preocupen els investigadors dels fenòmens actuals. La primera ha esdevingut més rellevant arran de la recerca de John Eade i Michael Sallnow sobre els centres sagrats, publicada a *Contesting the Sacred*. La seva

posició és contestatària en el sentit que amplia el concepte de *centre sagrat*, que tradicionalment s'assignava al santuari fixat geogràficament, considerant com a centre, la figura del personatge carismàtic i també la del llibre sagrat.

En l'aparicionisme contemporani que he estudiat cal afegir-hi, com a centre sagrat, el manament de la Visió, canviant segons el sentit i el simbolisme que, en un itinerari pedagògic, va marcant els vidents i fidels. Encara que hi hagi una recerca de santuari propi, la història d'aparicions actuals, com la del Remei a Sant Vicenç dels Horts, o Can Cerdà a Cerdanyola, sovint presenta també un manament paral·lel: la Visió mana al vident que pelegrini a un altre santuari on farà un pas més enllà en la seva iniciació, o on el vident serà provat en la fe. El lloc de destí és sovint un altre centre sagrat, tradicional o recent, amb una altra història, que el manament enriqueix amb nous simbolismes. Així, els vidents i fidels de Sant Vicenç dels Horts van ser enviats a La Ladeira (Portugal) on havien de presenciar la multiplicació del pa, el vi i el corder. La vident Rami, de Nou Barris, va ser enviada a El Escorial quan encara només rebia locucions, i va ser a El Escorial on va començar a veure la Mare de Déu.

El cas de Francesc Ballesté constitueix, en un moment força anterior, un exemple paradigmàtic del manament de la Visió com a centre sagrat. De fet, l'itinerari manat per la Visió, i que segueixen les seves trobades amb sant Antoni i els somnis o trànsits, el porten a Montserrat, Sant Miquel del Fai, a l'ermita de Sant Antoni de Santa Coloma de Cervelló, a Sant Pere Màrtir de Sarrià, a la balma de Santa Maria Magdalena a Provença, a l'ermita del Remei de Caldes de Montbui, a Sant Feliu de Llobregat i a la capella de la Mare de Déu del Port de Barcelona, de tal manera que implica un gran àmbit geogràfic d'ermites tradicionalment venerades, però que la nova etapa aparicionista revesteix d'un significat precís i pedagògic per al grup.

Aquesta reutilització es dona també, en gran mesura, en l'aparicionisme actual, i pot arribar a una ocupació completa. De fet, és un fenomen que pertany a una tradició viva dins de l'orto-

dòxia catòlica, de la qual tenim exemples prou clars, tant històrics, com actuals. Per exemple, el santuari de Sant Ramon Nonat al Portell de la Segarra, edificat on la mula cega que portava les despulles del sant va donar tres tombs i va caure definitivament, era ja un lloc de gran devoció, l'ermita de la Mare de Déu de Sant Nicolau. Des d'aquell moment, el culte i el centre sagrat van agafar una nova embranzida, de caire diferent, tot i que van conservar el record i la imatge de l'antiga Mare de Déu, d'altra banda molt relacionada amb la vocació religiosa de Sant Ramon. Un cas prou recent és la reutilització per part de l'Opus Dei del santuari de Torreciudad.

El que crida l'atenció, però, en el marc de l'aparicionisme actual, és la reutilització d'un antic lloc sagrat, reconegut per la jerarquia eclesiàstica i la tradició popular, per encabir-hi un culte i un ritual, una ocupació, en definitiva, no reconeguda i, fins i tot, contestada pels antics usuaris.

Aquest és el cas del Remei de Sant Vicenç dels Horts, on la imatge venerada continua sent la mateixa, encara que l'ermita hagi quedat com a lloc secundari i el santuari aparicionista actual quedi a l'aire lliure. Tot això amb el disgust i l'oposició dels pobles de la rodalia, que hi pujaven en aplec des de fa segles.

L'ermita de Santa Maria de Montcada, ofereix un cas més complex, atès que ja havia estat reactivada en el segle XIX per una monja dominica de l'Anunciata. Més tard, quan el culte hi havia tornat a minvar del tot i l'ermita estava molt abandonada, en els anys setanta, un nucli aparicionista se'n fa càrrec, per manament de la Visió.

Tornant al cas de Francesc Ballesté, al segle XIX, no hi veiem una ocupació total, sinó una utilització, ja sigui tradicional, portant-hi un retable com a ex-vot, o més particular, dipositant-hi una imatge diferent de la titular, o, finalment, servint de marc a la visió. Les ermites més visitades van ser la de Sant Antoni, de Santa Coloma de Cervelló, i la del Remei, de Caldes. Però en cap moment no es produeix un trencament del culte tradicional d'aquests espais sagrats. Encara que el nou ritual representi quelcom diferent, no es dona una veritable ocupació del lloc.

El manament de la Visió com a centre sagrat esdevé un procés iniciàtic del vident per mitjà dels encontres amb sant Antoni, primer sota la figura d'un bon avi i, més tard, en els somnis. El recorregut comença amb la recerca de guariment, que serà la manifestació externa del camí interior. Aquest primer temps, des del final de 1827 fins al començament de 1828, és d'un gran interès per conèixer els passos espirituals que farà Francesc Ballesté per convertir-se d'un teixidor malalt, que recorre a guaridors tradicionals, en el director d'un grup, portador de missatges per a tota la societat espanyola, el rei, els nobles i la jerarquia eclesiàstica. Tan convençut estarà de la seva missió, que no hi renunciarà mai més, ni quan el condemnen a vuit anys de presó, cosa que hauria evitat si hagués renunciat al vessant públic i profètic del seu misticisme.

El camí iniciàtic es fa evident en els pelegrinatges aconsellats pel *bon avi*, que constitueixen

etapes successives de comprensió i endinsament en la seva missió. Va a Montserrat tres vegades, a Sant Miquel del Fai, al Coll de Finestrelles, prop del santuari de Núria, i arriba fins a la balma de Santa Maria Magdalena, a Provença, on s'acomplirà el seu noviciat i es farà clara la tasca que ha d'emprendre.

En aquest pelegrinatge, la utilització dels santuaris és solament la d'un fidel dins l'ortodòxia, fins i tot en un dels *manaments* inicials, que li fa portar una imatge de la Mare de Déu de Montserrat a Sant Miquel del Fai, i una de sant Miquel del seu santuari a Montserrat, no fa més que continuar la sobreposició popular de diferents advocacions que encara avui dia trobem en exvots i peticions, ortodoxes i heterodoxes, en molts santuaris.

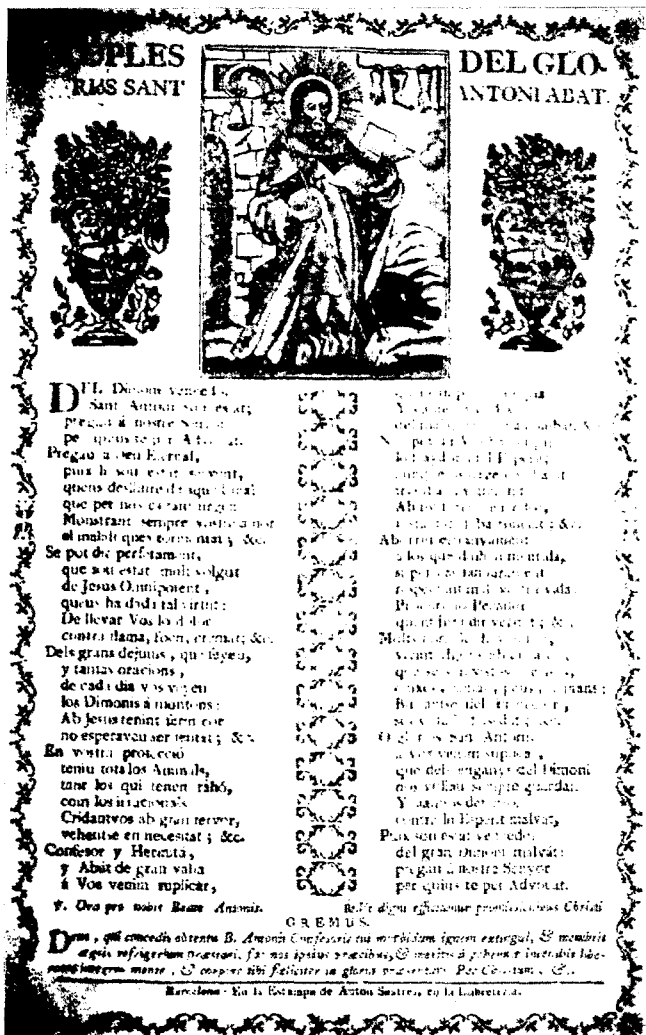
D'aquest intercanvi concret no en coneixem ni les mides de les imatges, ni el lloc on van ser dipositades, ni si se'n van assabentar les autoritats dels santuaris; només sabem que es va portar a terme.

Tornant al manament de la Visió com a centre sagrat, podem concloure que el cas de Francesc Ballesté presenta una configuració amb tots els trets característics de l'aparicionisme actual, cosa que fa possible distingir els passos de reutilització de santuaris, d'íntromissió en altres cultes i llocs sagrats i d'assoliment del camí iniciàtic per part del grup. Els deixebles de Francesc Ballesté van continuar aquest camí fins i tot quan van ser desautoritzats; aleshores van anar a Orihuela a fer vida eremítica en diferents coves de la localitat on van ser considerats com a homes de gran santedat, fins que les autoritats els van empresonar.

La segona qüestió per la qual aquesta història pot il·luminar l'estudi de les aparicions actuals en relació amb les tradicionals és la reunió de dues classes de visió en el mateix vident: les visions extants i les mediúmiques.

L'abundor d'aquesta darrera modalitat de visió en el món aparicionista actual podria fer pensar en una novetat del fenomen, no tant per si mateix com per la seva situació en el context del trànsit religiós.

La visió extant pot ser, com en el cas que ens

ocupa, una visió sense trànsit aparent, mentre que la visió mediúmica té lloc després d'haver entrat en un estat diferent, en què el cos no respon davant els estímuls externs i només vehicula la visió, la seva relació amb la qual és de quasi-possessió o de possessió total, amb la finalitat que el missatge sigui audible i pugui ésser recollit pels fidels. La funció d'aquest segon estadi és doble. En primer lloc, assegura als fidels i als examinadors que el missatge no l'ha manipulat el vident. Així, el missatge de sant Antoni a Francesc Ballesté, en el somni del 12 al 13 de desembre de 1828, diu clarament: *Estos avisos se dan en sueño porque experiencia tomemos y abrimos los ojos por mal y por bien los tenemos cerrados... considerad los avisos en sueño vosotros que mucho habeis estudiado y soys sabios religiosos... no es este ignorante lo que habla, vuelvo a decir, que soy Antonio Abat y no hay que dudarle.*

En segon lloc, el fet que sigui mediúmic per-

met que un missatge molt llarg sigui enregistrat. La seva eficàcia serveix, per sobre d'altres funcions, al text del missatge. Així, en l'actualitat, els missatges llargs s'enregistren fidelment amb les cassetes que el grup de suport del vident li acosta.

Quan una aparició s'inicia, els fidels envolten el vident en trànsit i poden captar per l'orella tot el missatge, directament. Quan la fama de l'aparició s'estén i ja no es tracta d'un grup reduït sinó d'una gerenciació, el coneixement del text del missatge és diferit a l'explicació i resum que en faci algú del grup de suport, o bé s'ha d'esperar que es faci la transcripció de les cintes, la qual cosa pot incloure una manipulació, en funció de la imatge que es vulgui donar de l'aparició.

Com a exemple de la combinació de visió extant i mediúmica actual, podem prendre l'aparició a Sant Ramon de Sant Boi. La vident, Feli, de genolls i enmig d'un cercle de fidels, resa i plora, tot parlant amb la Visió de la Mare de Déu que davalla del Cel. Feli la veu i hi parla, però no hi ha cap missatge audible fins que la vident entra en trànsit i cau a terra. És el signe visible que la Visió és dins seu, que tot aixecant-se començarà a desgranar el missatge, imposarà les mans als malalts i transmetrà missatges particulars, tot el cos fent de suport a la Visió. Quan aquest trànsit no arriba, les companyes de la vident diuen: *La Virgen està todavía muy alta*, expressant que no ha baixat fins al cos de la vident.

Aquest exemple actual ens pot servir de marc de referència per a l'estudi de les visions de Francesc Ballesté en el segle XIX. En aquestes visions també es combinen les dues variants, extant i mediúmica, la qual cosa ens fa veure una continuïtat on abans es veia una ruptura en la mística popular.

Les primeres visions de Francesc Ballesté són extants; és més, els escrits no identifiquen amb sant Antoni ni amb cap Visió el personatge que acompanya el vident i li aconsella que vagi a Montserrat, de nit, per aconseguir el guariment. Més tard, el caràcter de Visió es deixarà entreveure. Les visions, en principi, es veuen com a trobades amb un pobre avi o amb un bon avi. Així, el sant li diu: *«Bon dia, com te va? I la teva dona?»* i el vident va contestant.

Es conserva la transcripció de quatre visions d'aquest tipus on s'estableix un diàleg amb el sant. *Ho veus com és lo món?*, li diu una altra vegada sant Antoni, quan Francesc Ballesté ja ha parlat amb un capellà de les seves visions.

En aquestes trobades amb sant Antoni o el *bon avi*, Francesc Ballesté no fa més que seguir la tradició popular centrada en trobades providencials amb sants, entre els quals Sant Antoni és força freqüent. Així, he recollit encara a Sobrarbe aquesta història de començaments de segle. Un pobre vell truca a una casa, i hi demana caritat i quan la mestressa li'n dóna, com a pagament de la seva bona obra el vellet li anuncia que en aquell precís moment el seu home ha estat deslliurat d'un gran perill, tal com es comprova després. L'explicació popular és que aquell pobre era en realitat sant Antoni.

Més tard, quan Francesc Ballesté té visions mediúmiques, en els escrits les diferencia de les visions extants anomenant somnis les primeres i *manifestacions* o *escrits* les darreres.

La Visió fa escriure tots els missatges, consells i oracions, per a la qual cosa se serveix d'un amic, ja que el vident no sabia de lletra. Aquest amic es deia Joan Güell, i més tard serà un dels membres de la Unió de la Santa Creu, fundada arran de les aparicions. Al començament li fa guardar l'escrit fins que arribi el moment de difondre'l. Posteriorment, Joan Güell transcriurà també els *somnis*.

La transcripció de les trobades, manifestacions i visions extants és en català, mentre que els *somnis* a vegades estan transcrits en castellà farcits, això sí, de catalanismes. No és clar si Joan Güell traduïa directament al castellà o si se'n van fer traduccions per a un ús més oficial, ja que d'alguns *somnis* n'hi ha les dues versions.

Hem esmentat el gran interès de la Visió per identificar-se com a autor dels missatges: *Soy yo Antonio Abat lo que ablo no este ignorante lo que abla* (somni 3-4 de febrer de 1829). És una afirmació de la seva presència en el suport físic de Francesc Ballesté que ens mostra ben bé la funció de la mediumitat: la impossibilitat de manipulació del missatge per part d'un home ignorant i en un estat de trànsit que no pot controlar. Així, mentre

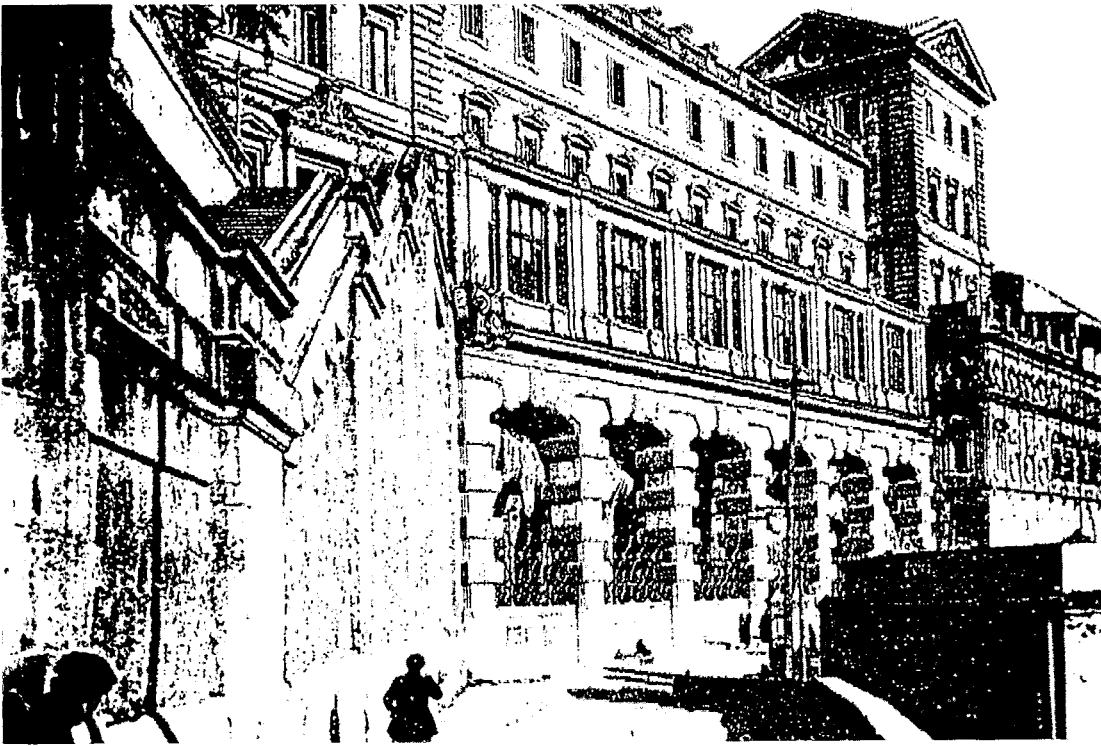
que els missatges de les visions extants acostumen a ser d'orientació, d'iniciació del vident, de manaments, de consells i consol davant les adversitats, de revelació del simbolisme emprat per la Visió el missatge dels somnis acostuma a ésser més oficial, dirigit a la universalitat, als que governen, a la jerarquia eclesiàstica i a la fundació de la Unió de la Santa Creu.

Des de les primeres trobades, sant Antoni dicta a Francesc Ballesté un ritual que ha de seguir com un procés iniciàtic, la pedagogia i simbologia del qual esdevé clara només quan Francesc Ballesté l'ha portat a terme i la Visió li n'explica el significat. Sembla, doncs, que el seu camí místic pretén una obediència i una fe sense dubtes, i que la comprensió és el premi a la fidelitat. Comprendre esdevé així un nou graó assolit en el procés iniciàtic.

En primer lloc, hem de considerar l'estat de malaltia inicial de Francesc Ballesté, que patia una incapacitat en les cames que el feia caure en crisis imprevisibles, durant les quals no es podia valer per si mateix. Com que no se'n coneixia ni l'origen ni la freqüència, aquesta malaltia no el va eximir del servei militar, encara que ho va sol·licitar.

La malaltia situa la persona en un estat liminar, que el margina, per una banda, però, per l'altra, el fa estar entre el món d'ací i el Més Enllà, en contacte amb altres realitats internes. La malaltia és també un procés d'iniciació i, de fet, moltes històries místiques tenen com a rerefons un curs de malaltia o de malaltia-guariment. En el primer cas, a causa d'aquest camí d'entrada a una altra realitat que obre, a vegades, el dolor. En el segon cas, perquè aquest camí iniciat en la malaltia agafa embranzida un cop realitzat el guariment, i cerca un altre punt d'equilibri a l'experiència viscuda, equilibri que s'ha descompensat en desaparèixer l'element malaltia i, essent un guariment miraculós, tendirà a dirigir-se vers la continuació mística del camí.

El primer pas de Francesc Ballesté comença el 2 de novembre de 1827, venint de Masquefa. És el primer encontre amb un pobre avi que li diu els passos que ha de seguir per guarir-se: *ten comte lo que jo te diré y no te has de espantà, has de anar*

Cova d'exercicis de Manresa: exemple caracteristic d'un lloc de manament.

de nit a la segona creu en la muntanya de Montserrat ... a las 12 de la nit a encendre los ciris y pensaras en la Sma. Trinitat...

Això ho portà a terme el 4 de desembre i *...comparegueren tres gossos quan estava aturat*. Allí se li aparegué un avi que li va ensenyar una oració i dos dels tres gossos desaparegueren. L'avi el va acompanyar a Montserrat, va beure amb ell, encara que quan s'escriu aquest fet ja estava convençut de la personalitat celestial del personatge. Així aclarirà: «... a mi me aparegué que bebia». Van resar el rosari a Montserrat, tot esperant que obrissin l'església. Francesc Ballesté es va admirar, i quan va despertar, l'avi havia desaparegut. Abans, però, ja li havia ordenat la segona etapa del camí. Havia d'anar a Sant Miquel del Fai de nit, on havia de fer dir dues misses. També havia de tornar de nit a Montserrat i portar tres candelas a la segona creu.

En aquesta ocasió va sentir unes veus fúnebres i espantoses, que li deien que se'n tornés a casa, que l'enganyaven. Va trobar l'avi un altre cop i aquest, a més de fer-lo confessar i combregar, li va fer donar caritat a tots els pobres que trobés, sense mirar el que donava.

Un dels passos decisius va ser portar una imatge de la Mare de Déu de Montserrat i una pedra de la cova a Sant Miquel del Fai, i una de sant Miquel a Montserrat, com un retauló o ex-vot. Quan baixava de Sant Miquel del Fai, el 6 de gener de 1828, se li presentà el mateix avi i li va donar dues estampes, de sant Antoni i sant Gaudi. En aquell moment, el personatge li mana el pas següent, i li promet noves gràcies. El va fer

anar a la capella de Nostra Senyora del Port i a la de Sant Onofre de Gràcia, en la porta de la qual havia de trobar mig pa i dipositar-lo a l'altar. Després l'havia de portar a casa seva. Aquest pa manifestarà més tard facultats curatives. Tenia una creu tallada, el simbolisme de la qual era que la creu havia d'ésser el seu refugi.

Com que la tercera vegada que havia de pujar a Montserrat per manament de l'avi l'anava endarrerint per manca de diners, l'avi se li tornà a aparèixer per animar-lo. A la Cova de Montserrat se'l va tornar a trobar i, aquest cop, li va fer agafar una pedra que hauria de servir per representar el Calvari amb tres creus, en els rituals que sant Antoni li aniria proposant tot i no descobrir-li'n encara el significat. També el va advertir que no tingués por per res que li passés en la tornada. Efectivament, baixant de Montserrat el van assaltar tres lladres que es van acontentar amb prendre-li els diners.

El graó següent va consistir a anar a l'ermita de Sant Antoni de Santa Coloma de Cervelló, on el personatge de l'avi se li havia de donar a conèixer. Però encara no s'identifica com a sant Antoni i continua defugint el missatge directe. En lloc d'això, li fa agafar una altra pedra per ferne una capelleta a Sant Antoni i li fa pujar un retauló a l'ermita que expliqui tota la seva experiència. En aquest punt, Francesc Ballesté comprèn per si mateix que tot el que li ha pedit el personatge es va complint. Ell s'ha curat i també un amic seu pel qual li havia demanat. Queda convençut i disposat a guardar fidelitat al personatge, la qual cosa el portarà a estar preparat

Creu i objectes originals de l'acció Manresa de Joseph Beuys: interpretació contemporània inspirada en la figura de sant Ignasi de Loiola. Heschisses Landesmuseum de Darmstadt.

per suportar un seguit de proves com a conseqüència de proclamar la universalitat dels missatges de sant Antoni.

Aquest punt, doncs, marca una inflexió en el seu itinerari, abans, fins i tot, de rebre la seva missió.

Com tants vidents, sentirà una crida per anar a un lloc concret, en aquest cas, a Sant Pere Màrtir de Sarrià. Allí tornarà a trobar l'avi que li revelarà el significat de la pedra que li havia fet agafar en el pelegrinatge anterior. La pedra simbolitza *la fe que ha d'ésser ferma, posada en los fonaments de la casa... De la pedra ne pularas un tros a cada canto clavada en una paret y al sobre hi posaras una estampa de St. Antoni Abat.*

Encara es trobarà l'avi en altres ocasions. Una d'aquestes ocasions, quan anava a pagar un duro al *curandero* que l'havia atès en la seva malaltia. L'avi li fa donar una pesseta a cada pobre que trobi pel camí. Així ho fa amb tres pobres que es va trobant fins a arribar a la casa del *curandero*,

on paga les dues pessetes que li quedaven, i se sorprèn que li demanin aquest preu exacte.

Finalment, a la riera de Pallejà, el personatge li mana que faci escriure tot el que li ha passat fins aleshores, juntament amb una oració a sant Antoni. En aquesta ocasió se li manifesta ja com a sant Antoni Abat. De la conversa que tenen en deriva la seva missió pública. En primer lloc, ha de parlar amb el doctor Mora en la capella de Sant Oleguer de la catedral. Li ha d'ensenyar l'oració dictada per sant Antoni i li contarà tot el que li havia passat. La reacció del sacerdot va ser totalment negativa davant el fruit d'aquelles visions, una oració que recordava les oracions tradicionals populars que es transmetien de generació en generació paral·lelament a les ensenyades per l'ortodòxia de l'Església. Aquesta primera topada amb la jerarquia eclesiàstica farà que part de les visions siguin orientades a defensar els mateixos missatges i fins el darrer pelegrinatge que emprèn, a la balma de Santa Maria Magdalena a Provença, a més de culminar la seva iniciació, està destinat a demostrar el guariment miraculós de Francesc Ballesté, que en el seu anterior estat no hauria pogut fer un pelegrinatge semblant.

L'itinerari iniciàtic dóna pas, a partir d'aquest moment, a la missió pública, que podem resumir en dues línies: les profecies i avisos escatològics i la fundació d'una congregació religiosa, la Unió de la Santa Creu. Per servir ambdues línies els missatges canviaran de to, esdevindran llargs, polemitzants amb els atacs de la jerarquia, advertint de calamitats que havien de desfer Espanya per causa de la pèrdua de la religiositat de tots els estaments. Els avisos anaven dirigits al rei Ferran VII, als nobles i als bisbes, perquè refessin els seus costums i la seva moralitat abans que no arribés el gran trasbals social impulsat per les forces infernals i atees.

La fundació de la Unió de la Santa Creu era el testimoni visible dels missatges de sant Antoni. L'allistament dels membres i dels sants protectors es fa en un *somni* la nit del 13 al 14 de desembre de 1828. La Unió consta de vint-i-un membres, quatre dels quals eren ja germans de l'Hospital de la Santa Creu. De fet, aquesta Unió, que encapçala Francesc Ballesté, té l'organització

dels germans de l'Hospital com a referència i model. La regla que imposa sant Antoni comprèn un curt període de prova, dotze dies de reflexió, per formar-ne part. La participació en els Sacraments, una litúrgia pròpia —com la dictada per al Dijous Sant—, les obres de misericòrdia amb els infants, els desencarrilats i els pobres són les seves manifestacions socials. La festa de Sant Antoni venia assenyalada, a més, per una caritat en menjar a tots els pobres. Per poder-la portar a terme sense aldarulls van haver de sol·licitar, fins i tot, la vigilància de la força pública.

Ambdues conseqüències del camí iniciàtic de Francesc Ballesté són paradigmàtiques de moltes històries de mística popular. La congregació o fundació és la projecció social natural, que per ser considerada com a tal, ha de superar la prova de l'ortodòxia i de la reproducció social quan els fets que l'han originada s'han convertit en història. La predicció d'un desordre total compromet molts fenòmens místics davant la jerarquia eclesiàstica i civil. Des del moment de la seva formulació s'enfila un camí de lluita, prohibició i acusació d'heterodòxia, d'una banda, i de denúncia i acusació de corrupció, de l'altra, difícil de parar. El 1829, el final de Francesc Ballesté, que ratifica la seva missió, però que perdona de tot cor tothom i accepta la presó amb resignació, era lògicament previsible atesa la composició de forces, el moment i també el convenciment i seguretat en la pròpia vocació, que havia anat adquirint pas per pas en el seu camí iniciàtic.

Documentació

Procés a Francesc Ballesté. Auto de 22 de febrer de 1829. Arxiu Diocesà de Barcelona. Relació de documents transcrits per mossèn Joan Tous i Farell a Barcelona (1936). He d'agrair al senyor Albert Manent la seva generositat i la seva col·laboració en deixar-me aquesta relació de mossèn Joan Tous, i cartes personals i documents de Francesc Ballesté del seu arxiu particular. Sense aquests documents no hauria pogut reconstruir gran part de la història de Francesc Ballesté.

Bibliografia

- ARDENER, E. *The Voice of Prophecy*. Oxford: Ed. Malcolm Chapman, 1989.
- BERGANO, M. *La science des saints*. Grenoble: Jérôme Millon, 1992.
- BLACKBOURN, D. *Marpingen*. Oxford: Clarendon Press, 1993.
- BOESCH, S.; SCARAFFIA, L. *Luoghi sacri e spazi della santità*. Torino: Rosenberg and Sellier, 1990.
- CHRISTIAN, W. A. *Moving Crucifixes in Modern Spain*. Princeton: Princeton University Press, 1992.
- EADE, J.; SALLNOW, M. *Contesting the Sacred*. London: Routledge, 1991.
- ELIADE, M. *Iniciaciones místicas*. Madrid: Taurus, 1975.
- LA FONTAINE, J. *Iniciación*. Barcelona: Lerna, 1985.
- MORRIS, D. *The Culture of Pain*. University of California Press, 1991.
- ROMA, J. *La mística popular a Barcelona en el segle XIX. A: I Congrés d'Història de l'Església Catalana (Solsona, 1993)*. En premsa.
- TRUEMAN, E.W. *La mística carmelitana*. Barcelona: Herder, 1981.